

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
ZESPÓŁ REALIZACJI
BADAŃ

29-35-69, 628-37-04
21-07-57, 628-90-17

UL. ŻURAWIA 4A, SKR.PT.24
00-503 W A R S Z A W A
TELEFAX: 29-40-89

BS/158/129/93

REPREZENTACJA INTERESÓW KOBIET

Komunikat z badań

Warszawa, październik 1993 r.

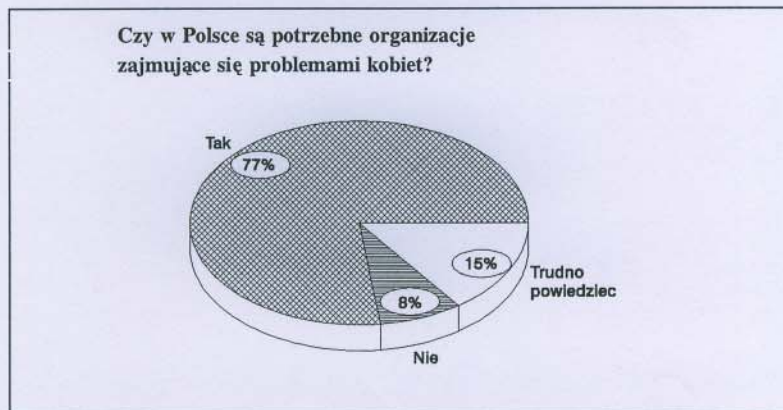
Uwaga: Przedruk materiałów CBOS w całości lub w części oraz wykorzystanie danych empirycznych jest dozwolone wyłącznie z podaniem źródła.

REPREZENTACJA INTERESÓW Kobiet

◆ Kobiety zapytane o swoje największe problemy najczęściej wymieniały trudną sytuację materialną i bezrobocie, czyli te sprawy, które dzielą z "męską połową" społeczeństwa. Dopiero w dalszej kolejności wskazywały problemy dotyczące przede wszystkim lub wyłącznie kobiet, związane z rodziną i wychowaniem dzieci.

◆ Kobiety mają niewielkie poczucie reprezentacji interesów. Zaledwie 14% ankietowanych stwierdziło, że są w Polsce organizacje dbające o ich interesy. Wskazywały przy tym niemal wyłącznie na związki zawodowe, związki emerytów itp. stowarzyszenia.

◆ Jednocześnie ponad trzy czwarte kobiet uważa, że w Polsce potrzebne są organizacje zajmujące się ich problemami. W większości mają one jednak na uwadze organizacje opiekuńcze bądź doradcze.

◆ Tylko niewielka część kobiet widzi potrzebę istnienia organizacji dążących do podniesienia roli kobiet w społeczeństwie i walki z ich dyskryminacją.

Jak kobiety w Polsce postrzegają swoje problemy, czy widzą potrzebę instytucjonalnej obrony swoich interesów i w jakim zakresie uczestniczą w życiu publicznym?

Zagadnienia takie były m.in. tematem badania poświęconego szeroko rozumianej problematyce kobiecej¹.

Jak kobiety widzą swoje problemy?

Respondentkom w formie otwartej zadano pytanie: "Jakie są obecnie największe problemy kobiet w Polsce?"

Niemal trzy czwarte (71%) badanych kobiet wymieniało problemy związane z **sytuacją materialną**. W tej grupie odpowiedzi wskazywano na trudne warunki materialne i mieszkaniowe, kłopoty z wyżywieniem rodziny, niskie pensje itp. Być może kobiety z racji swej roli w rodzinie i prowadzenia gospodarstwa domowego, są szczególnie wyczulone na sprawy sytuacji materialnej i poziomu życia rodziny. Do takiego przypuszczenia może skłaniać fakt, że w innych badaniach, przeprowadzonych na reprezentacji ogółu społeczeństwa, na pytanie o najważniejsze problemy, jakie powinien rozwiązać przyszły rząd², kobiety częściej niż mężczyźni wskazywały na "poprawę warunków życia najbiedniejszych"; podobnie na pytanie otwarte o najważniejsze problemy kraju w wypowiedziach kobiet częściej niż u mężczyzn pojawiały się "materialne warunki życia ludności"³.

¹ Badanie "Kobiety '93" sfinansowane przez Economic and Social Research Council przeprowadzono w dniach 7-19 sierpnia 1993 r. na 1087-osobowej reprezentatywnej próbie losowej dorosłych kobiet.

² Sondaż "Sprawy Polski i Polaków" (10), zrealizowany w sierpniu '93.

³ Sondaż "Aktualne problemy i wydarzenia" (27), zrealizowany we wrześniu '92.

Trudna sytuacja materialna - jako największy obecnie problem kobiet w Polsce - wymieniana była na pierwszym miejscu niezależnie od wieku, wykształcenia i stanu cywilnego respondentek. Niemniej trzeba zwrócić uwagę na to, że częściej od innych na tę sferę zagadnień wskazywały kobiety w wieku średnim (od 35 do 44 lat), szczególnie mężatki. Natomiast wyraźnie rzadziej od pozostałych na sprawy te zwracały uwagę panny poniżej 24 roku życia, a więc nie obciążone rodzinami.

Drugim pod względem częstości wskazań problemem okazało się **bezrobocie**, ważne dla 41% badanych. Na wielkość tę składa się 25% odpowiedzi mówiących o bezrobociu jako problemie ogólnym oraz 16% wskazujących na brak pracy dla kobiet. Charakterystyczne, że w obydwu przywołanych wyżej badaniach, realizowanych na próbie ogólnej, problem bezrobocia - w odróżnieniu od materialnych warunków życia - wskazywany był tak samo często przez kobiety, jak i przez mężczyzn.

Bezrobocie jako najważniejszy problem wymieniały najczęściej kobiety z wykształceniem średnim (co druga badana) i zasadniczym zawodowym (42%). Natomiast tylko co trzecia kobieta z wykształceniem podstawowym oraz wyższym wskazywała na tę sprawę.

Obydwa te problemy kobiety dzielą z "męską połową" społeczeństwa, choć być może pierwszy z nich odczuwają silniej niż mężczyźni.

Dopiero w dalszej kolejności pojawiały się kwestie dotyczące przede wszystkim lub wyłącznie kobiet. Pierwsza grupa obejmuje **sprawy rodziny**. Wymieniano tu najczęściej problemy związane z **wychowaniem dzieci**. Badane kobiety wskazywały zarówno na ogólne problemy wychowawcze, jak i na różne sprawy szczegółowe, takie jak brak żłobków, przedszkoli czy też wysoką odpłatność za te instytucje opiekuńcze. Zwracano także uwagę na brak dobrej opieki pediatrycznej. W tej grupie spraw znalazły się też wypowiedzi mówiące o problemach związanych z zapewnieniem przyszłości dzieciom. Ogółem na tę grupę problemów wskazało 12% badanych kobiet, przy czym częstość wskazywania bardzo nieznacznie różnicowała się w zależności od wieku, stanu cywilnego i wykształcenia.

Do problemów związanych z rodziną należą również sprawy **małżeńskie**. Wskazało na nie zaledwie 10% respondentek, ale aż 7% z nich za jeden z największych problemów kobiet w Polsce uznało **alkoholizm mężów**.

Odrębna kategoria wypowiedzi dotyczyła problemów wynikających z **zakazu aborcji**. Nie różnicowało ich ani wykształcenie, ani stan cywilny, ani też wiek badanych kobiet. Wskazywała na nie niemal co dziesiąta respondentka.

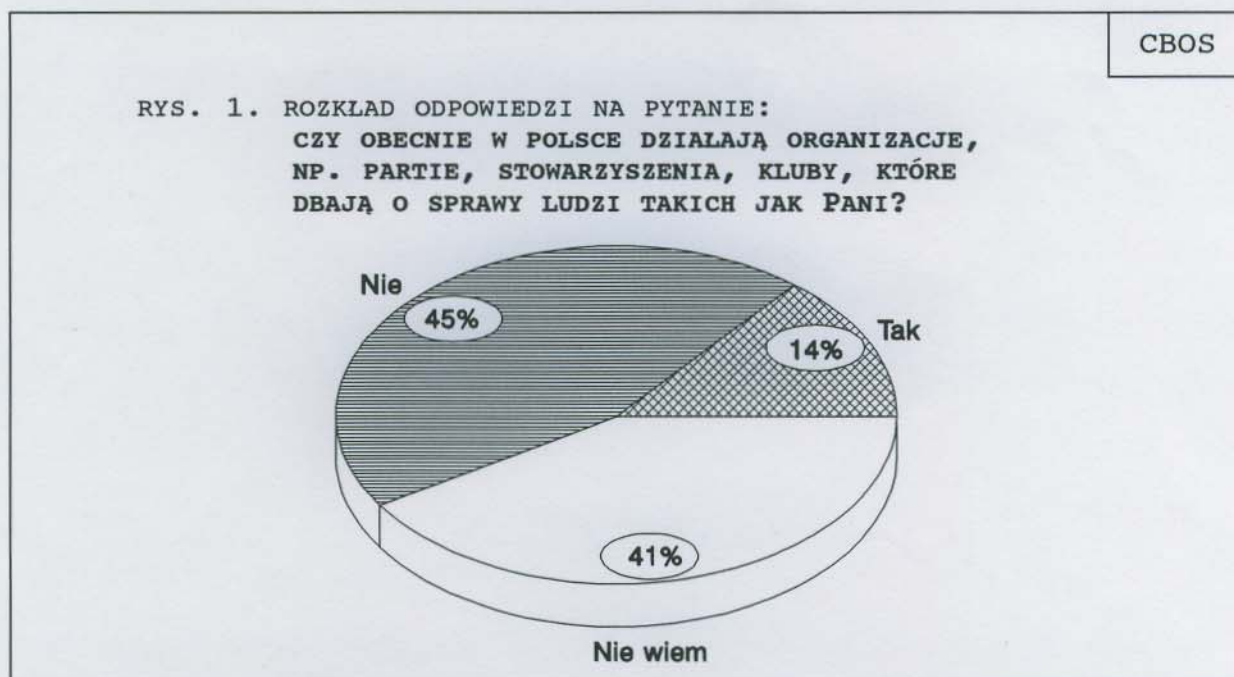
Na **nadmiar obowiązków** spoczywających na kobietach, a co za tym idzie na ich **przepracowanie** wskazało 8% badanych. Wymieniano tu trudności w łączeniu pracy zawodowej z obowiązkami domowymi i rodzinnymi, a także wynikające stąd problemy dla życia rodzinnego. Mówiono też o konieczności pracy zawodowej (traktowanej jako przymus ekonomiczny) oraz konsekwencje tego stanu rzeczy - kobiety w Polsce nie mają czasu dla siebie, nie mogą należycie dbać o siebie.

Wypowiedzi takie występowały tym częściej, im wyższy był poziom wykształcenia ankietowanych. Ta kategoria problemów pojawiła się w wypowiedziach 3% kobiet z wykształceniem podstawowym, ale u 12% z wykształceniem wyższym. Wyraźnie częściej od innych mówiły o tych sprawach panny - 11% z tej grupy badanych.

Wypowiedzi wskazujące na **dyskryminacje** - jako na problem kobiet polskich - wśród ogółu badanych pojawiały się rzadko. W kontekście szerszym - na brak równouprawnienia w kategoriach ogólnych, nierówne szanse i nierówną pozycję kobiet w stosunku do mężczyzn wskazało 4% badanych, a dalsze 3% - na **dyskryminację kobiet i ich nierówne szanse w pracy zawodowej**. Na te sprawy przede wszystkim zwracały uwagę kobiety młodsze i lepiej wykształcone.

Potrzeba instytucjonalnej reprezentacji interesów kobiet

W jakim stopniu kobiety w Polsce mają poczucie, że ktoś zajmuje się ich problemami, reprezentuje ich interesy? Na pytanie, czy są obecnie w naszym kraju organizacje lub stowarzyszenia dbające o sprawy kobiet, twierdząco odpowiedziało jedynie 14% badanych, a bardzo duża grupa nie miała zdania na ten temat.

Poczucie instytucjonalnej reprezentacji własnych interesów mają przede wszystkim kobiety młode (do 24 roku życia), panny, panie uczące się lub mające już średnie, a szczególnie wyższe wykształcenie, kobiety pracujące w zawodach inteligenckich oraz te, które dobrze oceniają swoje warunki materialne⁴.

Kobiety, które odpowiedziały twierdząco na omówione wyżej pytanie, proszono o wskazanie, jakie organizacje mają na myśli. Respondentki dostrzegały przede wszystkim istnienie organizacji dbających o ich interesy wynikające z innych ról społecznych niż role kobiece. Najczęściej wymieniały **związki i organizacje zawodowe** - wskazało na nie **43%** tej grupy badanych (6% ogółu), dalsze **15%** (2% ogółu) wymieniło **organizacje emerytów i rencistów**. Sporadycznie pojawiały się także związki kombatanckie, organizacje związane z Kościołem, organizacje charytatywne.

Tylko **15%** z tej grupy badanych (2% ogółu) wymieniło **organizacje kobiece**: Lige Kobiet Polskich i Koła Gospodyń Wiejskich. Inne nazwy pojawiały się tylko w pojedynczych przypadkach.

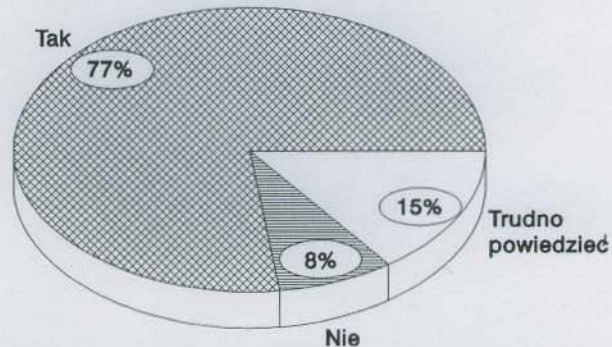
Rok wcześniej, w badaniu przeprowadzonym na próbie ogólnej, na podobne pytanie - o istnienie organizacji reprezentujących interesy respondentów - 31% mężczyzn i 21% kobiet odpowiedziało twierdząco. Kobiety mają więc w mniejszym stopniu niż mężczyźni poczucie zinstytucjonalizowanego reprezentowania swoich interesów. Przytoczone uprzednio dane mogą wskazywać, że różnica ta wynika właśnie z braku organizacji, zajmujących się specyficznymi problemami kobiet.

Czy jednak kobiety rzeczywiście odczuwają potrzebę istnienia "wyspecjalizowanych" organizacji, zajmujących się ich problemami?

Na tak postawione pytanie zdecydowana większość respondentek odpowiedziała twierdząco (rys. 2). Jedynie nieliczne (8% ogółu badanych) uważały, że takie organizacje są niepotrzebne.

⁴ Szczegółowe zróżnicowanie przedstawiono w tabelach aneksowych.

RYS. 2. ROZKŁAD ODPOWIEDZI NA PYTANIE:
CZY, PANI ZDANIEM, W POLSCE SĄ POTRZEBNE
ORGANIZACJE ZAJMUJĄCE SIĘ PROBLEMAMI KOBIET?

Przekonanie o potrzebie istnienia organizacji zajmujących się specyficznymi problemami kobiet wyraża zdecydowana większość badanych we wszystkich kategoriach społeczno-demograficznych. Wśród kobiet, które deklarują duże zainteresowanie polityką, aż 90% widzi potrzebę istnienia takich organizacji. Są to zapewne osoby reprezentujące ogólnie aktywną postawę w życiu publicznym. Oprócz nich najczęściej taką potrzebę odczuwają badane ze średnim wykształceniem, respondentki usatysfakcjonowane swoją sytuacją materialną, osoby uczące się bądź pracujące w zawodach umysłowych.

Kobiety, które widzą potrzebę istnienia organizacji działających w ich imieniu zapytano, jakimi sprawami te organizacje powinny się zajmować. Uzyskane w ten sposób informacje z jednej strony pozwalają zorientować się, jakie sfery życia pozostają "do zagospodarowania" przez organizacje kobiece, z drugiej zaś - w jakich dziedzinach występują problemy szczególnie silnie odczuwane przez kobiety.

Najczęściej wymieniane były sprawy dotyczące dwóch sfer życia kobiet: rodziny i pracy zawodowej.

Na sprawy ze sfery **życia rodzinnego** wskazało łącznie **45%** tej grupy badanych (31% ogółu). Wypowiedzi ich można zgrupować wokół **trzech zagadnień**: wychowania dzieci, rozbitych rodzin (w tym przede wszystkim matek samotnie wychowujących dzieci) oraz różnych form doradztwa rodzinnego.

◆ W pierwszym z wymienionych zagadnień jako przedmiot działania organizacji kobiecych - obok ogólnych haseł "pomoc w wychowaniu dzieci" - wskazywano na organizowanie żłobków, przedszkoli, przychodni. Postulowano także, by organizacje takie zajęły się walką o płatne urlopy macierzyńskie (lub odpowiednie zasiłki) oraz pomocą materialną dla rodzin wielodzietnych. Do tej grupy zaliczyć można również wskazywanie na konieczność organizowania różnych form pomocy dla dzieci niepełnosprawnych i ich rodzin.

◆ Druga grupa wypowiedzi koncentrowała się głównie wokół pomocy finansowej dla matek samotnie wychowujących dzieci, a także pomocy poradniczo-prawnej w sprawach związanych z alimentami, warunkami mieszkaniowymi itp.

◆ W trzeciej grupie wypowiedzi chodziło przede wszystkim o organizowanie doradztwa rodzinnego, także w zakresie przygotowania do życia w rodzinie, regulacji urodzeń oraz pomocy w rozładowywaniu konfliktów rodzinnych.

Wreszcie sfery życia rodzinnego dotyczyły także wypowiedzi wskazujące na pomoc kobietom maltretowanym przez mężów, rodzinom alkoholików itp. patologiom życia rodzinnego.

Należy podkreślić, że za wszystkimi w zasadzie wypowiedziami, związanymi z życiem rodzinnym, kryje się model organizacji kobiecych funkcjonujących w gruncie rzeczy jako organizacje zajmujące się opieką nad dziećmi i ich matkami.

Na sprawy związane ze sferą **działalności zawodowej** kobiet wskazało łącznie **36%** z tej grupy badanych (25% ogółu). Najwięcej wypowiedzi (dwie trzecie zakwalifikowanych do tej kategorii) dotyczyło przeciwdziałania bezrobociu kobiet, pomocy w poszukiwaniu pracy.

Następne pod względem częstości wskazywania były postulaty podnoszenia kwalifikacji kobiet przez organizowanie odpowiednich kursów. Wreszcie pojawiły się wypowiedzi wskazujące, iż organizacje kobiece powinny zająć się **walką z dyskryminacją zawodową kobiet**. Postulowano tu walkę o zapewnienie równych plac dla kobiet i mężczyzn, dostęp kobiet do wyższych lub lepiej płatnych stanowisk w zawodzie itp.

Poza dwiema omówionymi sferami życia, dotyczącymi rodziny i pracy zawodowej, wspomniano również o potrzebie istnienia organizacji zajmujących się innymi sprawami: **dążeniem do podniesienia rangi kobiet w społeczeństwie, walką o prawa kobiet i ich równouprawnienie, walką z dyskryminacją**. Na sprawy o takim charakterze zwróciła uwagę co 10 respondentka wskazująca na potrzebę istnienia organizacji działających w interesie kobiet (7% ogółu badanych).

Gotowość do czynnego uczestnictwa w pracy organizacji, zajmujących się problemami kobiet, deklarowała połowa ankietowanych, częściej respondentki młode i w wieku średnim niż starsze, częściej panny i rozwódki niż mężatki. Najrzadziej chęć pracy w takich organizacjach wyrażały wdowy, kobiety powyżej 65 roku życia i panie z wykształceniem nie wyższym niż podstawowe.

Pracą w tego rodzaju organizacjach były zainteresowane kobiety będące w trudnych warunkach materialnych, a przede wszystkim - bezrobotne. Wiąże się to zapewne z opiekuńczo-doradczym postrzeganiem roli takich organizacji.

Uczestnictwo kobiet w życiu publicznym

Badane kobiety zapytano także, czy obecnie biorą udział w pracy jakichkolwiek organizacji - od komitetów rodzicielskich po partie polityczne. Pytanie takie zadano wcześniej w badaniach GUS w latach 1987 i 1991 (tab. 1). Daje to możliwość prześledzenia ewentualnych zmian aktywności w okresie PRL i w III Rzeczypospolitej.

Tabela 1

Czy należy Pani do (lub bierze udział w pracach) wymienionych instytucji i organizacji społecznych?	Odsetki odpowiedzi twierdzących		
	'87 GUS	'91 GUS	'93 CBOS
Samorząd terytorialny	1,0	0,6	1,0
Partie polityczne	3,6	0,3	0,7
Samorząd pracowniczy	3,2	2,9	1,1
Związki zawodowe	10,5	7,6	8,4
Organizacje lub kluby kobiece	3,5	1,9	1,8
Koła Gospodyń Wiejskich	11,8	8,6	4,4
Rady osiedlowe	1,5	1,4	0,6
Komitety rodzicielskie	10,1	10,9	7,5
Stowarzyszenia zawodowe	2,4	1,7	2,0
Organizacje społeczne i kulturalne	3,6	2,2	2,1
Organizacje sportowe, turystyczne i rekreacyjne	2,1	1,8	1,8
Organizacje młodzieżowe	4,6	2,8	1,0
Organizacje kościelne lub wyznaniowe	3,1	4,1	4,6
Inne	-	-	2,9

Zestawienie to pokazuje dwie główne sfery działalności publicznej kobiet: uczestnictwo w pracy komitetów rodzicielskich oraz przynależność do związków zawodowych, która w olbrzymiej większości przypadków ogranicza się do biernego członkostwa.

Ze względu na niewielkie liczebności trudno tu mówić o dynamice zjawiska. Jedyne w przypadku Kół Gospodyń Wiejskich można stwierdzić wyraźne zmniejszenie się udziału w nich kobiet. Zarysowujący się trend spadkowy przynależności do organizacji młodzieżowych prawdopodobnie odzwierciedla rzeczywiste zjawisko - należy pamiętać, że członkostwo w "masowych" organizacjach młodzieżowych w PRL było najczęściej czysto formalne.

Kobiety aktywne w jakiegokolwiek formie życia publicznego stanowią nieco ponad jedną czwartą (27%) badanych. Gdy jednak pominiemy działalność w Komitecie rodzicielskim,

która jest najczęstszą deklarowaną formą aktywności, ściśle związaną z posiadaniem dzieci w wieku szkolnym - odsetek aktywnych spada do 22%.

Niestety, nie dysponujemy aktualnymi danymi porównawczymi o aktywności publicznej mężczyzn. Spróbujemy więc omówić cechy sprzyjające aktywności kobiet w życiu publicznym.

Bliższa analiza wykazała, że z uwzględnionych w badaniu cech społeczno-demograficznych dwie odgrywają pewną rolę. Są to: miejsce zamieszkania i wykształcenie badanych kobiet (tab. 2 i 3).

Tabela 2

Miejsce zamieszkania	Odsetki kobiet	
	aktywnych*	biernych
Wieś	14	86
Miasto (do 20 tys. mieszkańców)	22	78
Miasto (21 - 100 tys. mieszkańców)	25	75
Miasto (101 - 500 tys. mieszkańców)	28	72
Miasto (powyżej 500 tys. mieszkańców)	32	68

* Z wyłączeniem pracy w komitetach rodzicielskich.

Tabela 3

Wykształcenie	Odsetki kobiet	
	aktywnych*	biernych
Podstawowe	20	80
Zasadnicze zawodowe	21	79
Średnie	23	77
Wyższe	40	60

* Z wyłączeniem pracy w komitetach rodzicielskich.

Pewną rolę odgrywa w tej sprawie również wiek. Najwięcej kobiet aktywnych znajdujemy w grupie wiekowej od 45 do 54 lat (co trzecia kobieta z tej grupy jest aktywna).

Przedstawione wyniki badania prowadzą do wniosku, że wśród pań dominuje "tradycyjne" rozumienie problemów i specyficznych interesów kobiet. Ograniczają się one głównie do dwóch sfer: szeroko rozumianego życia rodzinnego i związanych z tym obowiązków oraz pracy zawodowej. Kobiety mają także silne poczucie braku instytucjonalnej reprezentacji interesów, a istniejące zapotrzebowanie dotyczy przede wszystkim instytucji opiekuńczo-doradczych.

Tak rozumiane problemy kobiet polskich odnoszą się w gruncie rzeczy zarówno do kobiet, jak i mężczyzn, są to problemy ogólnospołeczne. Bezrobocie dotyka i kobiety, i mężczyzn - kobiety jednak są w gorszej sytuacji na rynku pracy z racji niższych częstokroć kwalifikacji, większego obarczenia obowiązkami rodzinnymi (szczególnie wychowawczymi), ale też i z powodów kulturowych. Z kłopotami materialnymi borykają się również całe rodziny, ale w tym przypadku kobiety ze względu na swą rolę w rodzinie mogą być na nie bardziej uwrażliwione niż mężczyźni.

Pojawia się też - ale jest ono niemal marginalne - inne spojrzenie na problemy kobiet i inne rozumienie ich interesów. Polega ono na postulowaniu dążenia do zmiany pozycji kobiet w społeczeństwie i odejścia od tradycyjnego pojmowania ich roli społecznej. W omawianym badaniu przejawiało się to na przykład w postulatach przeciwdziałania bezrobociu kobiet nie przez tradycyjnie rozumiane "stwarzanie miejsc pracy dla kobiet", lecz przez umożliwianie im podnoszenia kwalifikacji zawodowych. Dalszą konsekwencją takiego podejścia jest postulat walki o rzeczywiste równouprawnienie kobiet i mężczyzn jako pracowników, zrównania szans awansu zawodowego itp.

Na płaszczyźnie ogólnej znajduje to wyraz w proponowaniu podniesienia rangi kobiet w społeczeństwie i walki z dyskryminacją we wszystkich dziedzinach. Jednak ten sposób postrzegania problemów i interesów kobiet występuje jedynie w dość ograniczonych kręgach kobiet młodych, wykształconych i mieszkających w dużych miastach.

A N E K S

PODZIAŁ NA REGIONY W BADANIACH CBOS

1. Region północny:

09 woj. elbląskie
10 woj. gdańskie
17 woj. koszalińskie
26 woj. olsztyńskie
39 woj. słupskie
41 woj. szczecińskie

2. Region zachodni:

11 woj. gorzowskie
12 woj. jeleniogórskie
20 woj. legnickie
45 woj. wałbrzyskie
47 woj. wrocławskie
49 woj. zielonogórskie

3. Region środkowozachodni:

05 woj. bydgoskie
13 woj. kaliskie
16 woj. konińskie
21 woj. leszczyńskie
29 woj. pilskie
32 woj. poznańskie
44 woj. toruńskie
46 woj. włocławskie

4. Region środkowy:

01 woj. warszawskie
07 woj. ciechanowskie
24 woj. łódzkie
30 woj. piotrkowskie
31 woj. płockie
34 woj. radomskie
37 woj. sieradzkie
38 woj. skierniewickie

5. Region wschodni:

02 woj. bielsko-podlaskie
03 woj. białostockie
06 woj. chełmskie
22 woj. lubelskie
23 woj. łomżyńskie
28 woj. ostrołęckie
36 woj. siedleckie
40 woj. suwalskie
48 woj. zamojskie

6. Region południowo-wschodni:

15 woj. kieleckie
18 woj. krakowskie
19 woj. krośnieńskie
25 woj. nowosądeckie
33 woj. przemyskie
35 woj. rzeszowskie
42 woj. tarnobrzeskie
43 woj. tarnowskie

7. Region południowo-zachodni:

04 woj. bielskie
08 woj. częstochowskie
14 woj. katowickie
27 woj. opolskie

Tabela 1. Czy są potrzebne organizacje zajmujące się problemami kobiet?
(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	77	8	15	1084
Wiek				
do 24 lat	77	6	17	132
25-34	79	9	12	208
35-44	82	8	10	240
45-54	85	7	9	152
55-64	77	8	15	163
65 lat i więcej	65	6	29	182
Stan cywilny				
Panna	78	7	15	159
Mężatka	80	8	13	702
Rozwódka	74	10	16	50
Wdowa	69	7	24	173
Miejsce zamieszkania				
Wieś	74	8	18	279
Miasto do 20 tys.	75	9	16	178
od 21 do 100 tys.	78	7	15	446
101-500 tys.	87	5	9	127
501 tys. i więcej mieszk.	79	11	11	47
Region				
Północny	76	9	15	121
Zachodni	84	6	10	119
Środkowo-zachodni	73	12	15	165
Środkowy	82	5	13	184
Wschodni	83	5	13	127
Południowo-wschodni	79	4	17	164
Południowo-zachodni	70	10	20	204
Wykształcenie				
Podstawowe	70	6	24	412
Zasadnicze zawodowe	75	11	14	190
Średnie	87	4	8	407
Wyższe	76	21	3	75
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	82	15	3	73
Prac. umysł. niż. szczebla	84	6	10	157
Pracownicy fiz.- umysł.	74	12	14	73
Robotnicy wykwalifikowani	77	11	11	62
Robotnicy niewykwalifik.	78	6	16	51
Rolnicy	81	6	13	64
Prywatni przedsiębiorcy	89	0	11	18
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	71	7	22	336
Uczniowie i studenci	86	7	7	44
Bezrobotni	77	6	16	97
Gospodynie domowe i inni	79	6	15	105
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 500 tys. zł	77	5	18	62
500 tys. - 999 tys.	75	9	17	265
1000 tys. - 1499 tys.	77	6	17	277
1500 tys. - 1999 tys.	82	8	10	223
2000 tys. i powyżej	76	9	15	231
Ocena własnych war. mater.				
Złe	75	8	17	459
Średnie	78	7	15	449
Dobre	85	6	9	175
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	70	7	23	97
Raz w tygodniu	78	6	16	633
Kilka razy w roku	78	11	11	260
W ogóle nie uczestniczy	80	7	13	94
Zainteresowanie polityką				
Duże	90	8	2	60
Średnie	86	6	8	327
Małe lub żadne	72	8	20	697
Poglądy polityczne				
Lewica	84	9	7	192
Centrum	89	3	8	271
Prawica	79	12	9	143
Trudno powiedzieć	68	8	24	473

Tabela 2. Czy działają organizacje dbające o interesy ludzi takich jak Pani?
(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	14	45	41	1085
Wiek				
do 24 lat	27	30	43	132
25-34	13	43	45	208
35-44	9	62	29	240
45-54	14	50	36	152
55-64	13	45	41	163
65 lat i więcej	15	32	53	182
Stan cywilny				
Panna	22	31	47	159
Mężatka	12	50	38	702
Rozwódka	10	54	36	50
Wdowa	17	35	48	174
Miejsce zamieszkania				
Wies	13	50	37	280
Miasto do 20 tys.	10	49	41	177
od 21 do 100 tys.	15	42	43	447
101-500 tys.	24	37	39	127
501 tys. i więcej mieszk.	11	53	36	47
Region				
Północny	16	39	45	121
Zachodni	21	44	35	119
Środkowo-zachodni	15	42	43	164
Środkowy	14	53	33	185
Wschodni	15	45	40	127
Południowo-wschodni	13	48	39	164
Południowo-zachodni	11	42	47	205
Wykształcenie				
Podstawowe	11	43	47	413
Zasadnicze zawodowe	12	48	40	190
Srednie	17	46	37	407
Wyższe	27	44	29	75
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	27	44	29	73
Prac.umysl.niż.szczebła	14	50	36	157
Pracownicy fiz.- umysl.	10	53	37	73
Robotnicy wykwalifikowani	8	50	42	62
Robotnicy niewykwalifik.	10	47	43	51
Rolnicy	14	43	43	63
Prywatni przedsiębiorcy	11	44	44	18
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	15	40	45	338
Uczniowie i studenci	30	23	48	44
Bezrobotni	16	47	36	97
Gospodynie domowe i inni	6	51	43	105
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 500 tys.zł	15	42	44	62
500 tys. - 999 tys.	11	47	42	265
1000 tys. - 1499 tys.	15	43	42	279
1500 tys. - 1999 tys.	15	43	42	222
2000 tys. i powyżej	18	47	35	231
Ocena własnych war. mater.				
Złe	12	50	39	459
Srednie	15	41	44	450
Dobre	21	41	38	175
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	19	44	37	97
Raz w tygodniu	12	44	45	634
Kilka razy w roku	19	47	35	260
W ogóle nie uczestniczy	17	49	34	94
Zainteresowanie polityką				
Duże	25	52	23	60
Srednie	19	50	31	327
Małe lub żadne	11	42	47	698
Poglądy polityczne				
Lewica	21	51	29	192
Centrum	14	47	39	271
Prawica	20	43	37	143
Trudno powiedzieć	10	42	47	474

Tabela 3. Czy chciałaby Pani należeć do organizacji zajmujących się problemami kobiet? (%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	50	41	9	880
Wiek				
do 24 lat	58	33	9	107
25-34	58	35	7	173
35-44	65	29	6	203
45-54	53	36	10	129
55-64	36	54	9	129
65 lat i więcej	21	63	15	131
Stan cywilny				
Panna	58	35	7	130
Mężatka	52	40	9	582
Rozwódka	68	21	11	38
Wdowa	30	57	13	130
Miejsce zamieszkania				
Wieś	55	39	6	216
Miasto do 20 tys.	52	37	11	144
od 21 do 100 tys.	46	42	12	365
101-500 tys.	51	44	5	110
501 tys. i więcej mieszk.	51	46	3	39
Region				
Północny	53	42	5	91
Zachodni	53	41	6	104
Środkowozachodni	52	37	10	124
Środkowy	50	40	10	162
Wschodni	50	43	7	106
Południowo-wschodni	46	47	7	136
Południowo-zachodni	49	36	15	157
Wykształcenie				
Podstawowe	37	50	12	315
Zasadnicze zawodowe	60	32	8	146
Średnie	56	38	7	362
Wyższe	60	32	9	57
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	54	39	7	59
Prac. umysł. niż. szczebla	57	35	8	136
Pracownicy fiz.- umysł.	65	25	11	57
Robotnicy wykwalifikowani	52	32	16	50
Robotnicy niewykwalifik.	48	40	13	40
Rolnicy	52	33	15	54
Prywatni przedsiębiorcy	44	56	0	16
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	35	56	9	255
Uczniowie i studenci	55	38	8	40
Bezrobotni	73	25	2	81
Gospodynie domowe i inni	50	40	10	88
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 500 tys. zł	54	38	8	50
500 tys. - 999 tys.	54	39	7	208
1000 tys. - 1499 tys.	49	42	9	225
1500 tys. - 1999 tys.	50	37	13	190
2000 tys. i powyżej	49	45	6	184
Ocena własnych war. mater.				
Złe	54	38	8	362
Średnie	46	42	12	368
Dobre	51	44	5	150
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	48	44	8	71
Raz w tygodniu	48	41	10	519
Kilka razy w roku	54	39	7	210
W ogóle nie uczestniczy	55	39	6	80
Zainteresowanie polityką				
Duże	60	36	4	55
Średnie	60	33	6	288
Małe lub żadne	44	45	11	537
Poglądy polityczne				
Lewica	57	37	6	167
Centrum	56	37	7	244
Prawica	55	36	9	114
Trudno powiedzieć	41	47	12	351